

ALICE VAN DER PAS (RED.)

HOEZO DENKEN OUDERS NIET NA?

TWAALF OPSTELLEN OVER

HOE OUDERS DENKEN:

SNEL EN LANGZAAM

Hoezo denken ouders niet na? Twaalf opstellen over hoe ouders denken: snel en langzaam
Alice van der Pas (red.)

ISBN 978 90 8850 620 8 NUR 740 © 2015 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

INHOUD

INLEIDING

Over ‘meta-denken’ en het dagelijkse opvoedgedoe 13

ALICE VAN DER PAS

Het snelle denken van ouders - terwijl ze de kinderen sturen en bijsturen - houdt de rommelige gang van zaken niet altijd bij. Maar er is ook een langzame modus: een virtuele helikopter van waaruit ouders meer zicht hebben en vooruit kunnen kijken.

KINDEREN GROOT BRENGEN GAAT NIET ZONDER NADENKEN – LIEFST SAMEN

Als ouder puzzel ik liever niet alleen 21

PAREL VAN PANAMA

Opvoedpuzzels horen bij een kind grootbrengen, maar wie wil in haar of zijn eentje zitten puzzelen! *Sparring-partners* graag, en echte luisteraars. Hoe vind je die? - En wil je echt alles delen? Of toch liever naar een deskundige? - Het blijft puzzelen.

Meta in tien tweets

29

JANNEKE VAN BOCKEL

De allersuperpijlsnelste route naar langzaam denken is de tweet! Voor je het weet, weet je het weer! – Mits óók de coach ‘meta’ is.

‘Vertel! Ik luister!’

35

JOSÉ KOSTER

Luisteren + laten vertellen = krachtige interventie. Jezelf nog eens en nog eens horen, door de oren van een ander, en op eens weet je wat je kwijt wilde. De luisteraar van Home Start doet niets, wil niets, maar luistert. Dat moet je wel leren!

Zin in ouderschap? - Zes moeders vragen zich af of hun gezin een gezin mag heten, hoe ze het volhouden en wat hun nog te wachten staat 41

MARGRETH HOEK

Moeders bedachten 92 vragen die door Jeugdzorg aan hen gesteld hadden moeten worden, zoals over ‘Zorg voor jezelf’ en ‘Dit ben ik als ouder’. Aan de hand daarvan gaan andere moeders in gesprek met elkaar. Het is een ontdekkingsreis en helpt om te weten wat je wilt.

WAT ALS HET META-DENKEN STAGNEERT?

Strijdende gescheiden ouders, hun kinderen en hun netwerk: van tunnelvisie naar reflectie

51

JUSTINE VAN LAWICK

Wanneer zes vechtscheidende ouderparen worden uitgenodigd om te reflecteren op hun gedrag en de relatie met de andere ouder - met kinderstoeltjes in de kring - herkennen zij de verbeterde strijd van de andere paren. De groep als 'spiegel' helpt om weer te meta-denken.

Meta-denken door, voor en over ouders met een verstandelijke handicap

61

HANS BOM

Altijd is er heel wat aan te merken op ouders met een verstandelijke handicap: geen overzicht, slechte planning, en weinig woorden. Maar bij een gesprek van mens tot mens komt er veel ter tafel en blijkt ook voor hen het kind het allerbelangrijkste.

'Uw kind komt niet meer thuis'

69

Meta-denken bij een opvoedingsbesluit

GÉ HAANS

Vraag een willekeurige ouder hoe die zou reageren op een besluit dat zijn kind voortaan door een ander wordt opgevoed en je weet het antwoord. Ouders-met-ervaring zijn de beste helpers bij het verwerken van zo'n verlies. En om een nieuwe vorm van ouderschap te vinden.

Ouders met psychiatrische problematiek

77

SJAAK LEIJSER

De psychotische vader snapt het plattegrondje dat de hulpverlener tekent: de A van angst neemt een groot deel van zijn leven in beslag; de P van papa een heel klein hoekje. Hoe groot wil hij dat dat hoekje wordt, en hoe zou dat kunnen? Daarover praat hij graag.

Ouderschap: tijdloos en onvoorwaardelijk

85

6 voorbeelden uit een academisch ziekenhuis

MONIQUE DUIJVESTIJN & SANDER MUNTZ

Ouderschap is de meest kwetsbare rol die je ooit krijgt en speelt op alle afdelingen van een ziekenhuis: bij de zwangere en haar partner als aanstaande ouders en bij grootouders, bij ouders van zieke kinderen en bij zieke ouders met kinderen.

WAT VALT HIERVAN TE LEREN?

De metapositie aanzetten!

95

WIM GOOSSSENS

De metablik kijkt verder dan de werkvloer. Dat doet de auteur als vader en ouderbegeleider, en hij traint kinderprofessionals om hetzelfde te doen in hun contacten met ouders.

META - de enige plek waar het kind nooit komt

103

ALICE VAN DER PAS

Meta-denken ontkoppelt ouder en kind: de ouder is in de geest ergens waar het kind niet is. Meta-denken is dan ook een *must* om op de werkvloer leiding te houden. Maar kan het idee van ‘meta-denken als buffer’ ook tegen ouders worden gebruikt? – Oppassen geblazen!

AUTEURSGEGEVENS

110

INLEIDING

Alice van der Pas

Over ‘meta-denken’ en het dagelijks opvoedgedoe

Ouders zijn zich er niet elk moment van bewust maar herkennen wel meteen dat ze twee denkmanieren hebben: snel, terwijl ze opvoedend bezig zijn én langzaam: als het ware van bovenaf reflecterend op de gang van zaken. Vanuit die metapositie hebben zij een breder gezichtsveld, en tijd voor over-denken en vooruit denken. – Maar hoe precies werkt dat in het drukke thuisverkeer?

Denken ouders altijd na?

Niet wanneer veiligheid in het geding is. Dan wordt er ingegrepen.

Even vóór mij op straat begint een vrouw bloedstollend te krijzen en haar peuter begint paniekerig te huilen. Meteen pakt zij zijn hand: ‘Gaat het weer, Gijs?’ En bij het oversteken: ‘Er kwam een auto aan, en daarom moest ik even schreeuwen.’

Moeder grijpt in én stelt Gijs gerust door weer de mama te zijn die weet wat ze doet - allebei op haar intuïtie. Even later, vermoed ik, voelt ze weer even de schrik: 'Ik had beter op moeten letten!' en op de terugweg naar huis dringt tot haar door dat Gijs nog geen benul heeft van verkeer en dat zij hem morgen gaat bijbrengen dat hij op de stoep moet blijven. Haar gekrijs redde zijn leven, en nu nog hem leren hoe het moet op straat.

Over die laatste, 'hogere' manier van denken gaat deze bundel: over afstand nemen van het moment en breder kijken. Distantie plus reflectie maken ruimte vrij voor langzaam 'meta-denken', en dat functioneert als een buffer tussen de wens om een kind goed groot te brengen en de risico's van klunzige kleuters, stadsverkeer en andere 'omstandigheden'.

De ouderlijke werkvloer

Krijzen klinkt onaangenaam en vreet energie. Veel efficiënter werkt het bijna volcontinu ge-'uhum', 'ok', 'nee-nee' of 'néé-hee!' van ouders naar aanleiding van kindergedrag – als ook de routineuze instructies rond aan/uitkleden, in/uit bed, en het regelen van de maaltijd. Zoals een vader van 3 jonge jongens schreef: 'Het is bijna nooit stil, maar af en toe valt er een gat van, zeg, een seconde of dertig'.¹ Hoe houden ouders dan toch de regie over het potje-met-pieren dat wij gezin noemen en over een werkvloer waar als regel alles anders loopt dan gepland – zelfs even met Gijsje naar de bakker?

Voor ouders is die werkvloer het middelpunt van de wereld. Hun programma aldaar bestaat overal en altijd uit 1) veiligheid en 2) verzorging bieden, 3) eisen en 4) grenzen stellen, en: 5) zicht houden op het kind – dit laatste om bijtijds te kunnen ‘resetten’. Want ‘waar is dit kind nu wel/niet aan toe?’ en ja: ‘hoe pakken we dit nu aan?’ Natuurlijk gaat dat alles gepaard met emoties bij zowel kind als ouder, en het is dan, alweer, aan de ouder om meteen raad te weten met de eigen reacties en elk soort reactie van het kind. Onmogelijk? Inderdaad, tenzij er ergens een ‘plek’ is waar ouders op adem kunnen komen: een metaposite. Dáár nam Gijs’ moeder het besluit om hem bij te brengen dat hij op de stoep moet blijven.

De werkvloer en de riskante rest van de wereld

Tussen de werkvloer en de rest van de wereld bevindt zich, gelukkig, een zone waar vier buffers het ‘kinderen grootbrengen’ beveiligen tegen allerlei soorten risico’s in de rest van de wereld.

Er bestaan inderdaad ‘buffers’ – ook ‘sleutelfactoren’ genoemd – die het kunnen opnemen tegen risico’s die juist kwetsbare processen bedreigen. Het bestaan daarvan is bewezen² en op grond daarvan ga ik uit van de volgende vier ‘buffers’ voor ‘een kind groot brengen’: 1) de gemeenschap is solidair met ouders,³ 2) een gepaste taakverdeling, 3) ouders kunnen meta-denken, en 4) doen ‘goede ouder’-ervaringen op.

En de klassieke risico's dan: armoede, echtscheiding en de rotjeugd van moeder?⁴ En al die alledaagse risico's, zoals ouders met een leuke jeugd en een gemakkelijk kind die ruzies hebben van meer dan anderhalf uur met een vierjarige⁵ over klein opvoedongerief?

Stuk voor stuk en tezamen leggen deze risico's het af tegen de gezamenlijke buffers. Anders gezegd: het grootse risico voor het ouderlijk functioneren zijn niet de klassieke risico's, maar dat hun buffers niet goed werken.

METAPOSITIE: vrij denkwerk van bovenaf

Moeder belt over 'agressiviteit' sinds een paar weken van hun vijfjarige zoon tegen zijn zusje. Hij slaat haar! Ik maak een afspraak met beide ouders en vraag moeder om alvast elke dag na school even te tellen hoe vaak het gebeurt. Drie dagen later belt zij af: hij is niet agressief, maar zijn zusje treitert hem geraffineerd. 'En ik maar denken dat ze nog "een kleintje" is. We moeten haar steviger aanpakken!'

Moeder was ongerust: wat was er aan de hand? Waarom al die boosheid? Ook zichzelf was boos: op de zoon die zijn lieve, kleine zusje maltraiteerde. Het verzoek om te tellen had geen specifiek doel, maar zou, hoopte ik, moeder een beetje houvast geven, haar helpen om zichzelf boven de interactie met de kinderen uit te tilen en de benodigde distantie creëren om een metapositie in te

nemen. Daar kon ze zich dan zitten schamen of ongegeneerd foeteren - want 'meta' is per definitie off line - en misschien langzamer denken, en realistischer dan bij het snelle bijsturen op de werkvloer.

De bijdragen in deze bundel illustreren dat bijna elke ouder wil en kan na-denken over zijn of haar ouderlijke werkvloer - en óók wanneer er sprake is van stoornis of tekort, van overbelasting, ziekte of een slechte jeugd. Vriendelijke meedenkers zijn zeer welkom, en ze zijn een must wanneer het zicht van bovenaf confronterend is: omdat je kind bijna onder een auto kwam doordat jij niet oplette, of wanneer je hem almaar op zijn kop gaf, terwijl zijn zus de boosdoener was. Of veel erger.

Maar hoe noodzakelijk en gewenst ook, een metapositie innemen en het eigen beleid evalueren en bijstellen is zelden makkelijk. Ouders daarbij helpen is dat evenmin, en ook de professional die het bij hen thuis mis ziet gaan kan een vriendelijke meedenker goed gebruiken.

Noten

- 1 Sanders, E. (2001). *Nooit meer uitslapen. Kleine kroniek van het moderne gezinsleven*. Amsterdam/Antwerpen: L.J. Veen.
- 2 Zie voor de wetenschappelijke onderbouwing E.E. Werner & R.S. Smith (2001). *Journeys from childhood to midlife; risk, resilience and recovery*. Ithaca and London: Cornell University. En mijn bespreking daarvan: Resilience gaat niet over rozen; veertig jaar follow-up van kinderen die onder riskante omstandigheden opgroeien. *Ouderschap & Ouderbegeleiding* 12,2: 123-138 (2009).
- 3 Pas A. van der (2014) (red.). *HOEZO probleemouders? Tien opstellen over de ongemakkelijke relatie ouders-maatschappij*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- 4 Bij de oprichting van het tijdschrift *Ouderschap & Ouderbegeleiding* in 1998 organiseerde de toenmalige Sectie Ouderbegeleiding NVRG de studiedag *Een hypothese op de korrel* over de invloed van een slechte jeugd op iemands functioneren als ouder. Zie O&O 2,1: 6-85.
- 5 Persoonlijke mededeling H, dochter van collega, d.d. 9-9-'13.

**KINDEREN GROOTBRENGEN
GAAT NIET ZONDER NADENKEN
- LIEFST SAMEN**